

VANA
VARESE
VAAKUMISED

Muuga
2009 - 2010

VANA VARESE VAAKUMISED

Sisu

1. Tuhalaste lood	2
1.1. Tuhalaste tulemine ja olemine	2
1.2. Tuhalased ja Ülemiste vanake.....	4
1.3. Tuhalaste Vanapagan ja Kaval-Ants.....	6
1.4. Virulaste koobas	7
1.5. Tuhalaste nõiakaev hakkas keema.....	9
1.6. Tuhalaste energiasammas ja Merko'ri mõju	10
1.7. Keskkonnamõju	11
1.8. Tuhalaste paemure	13
1.9. Suure Peetri jutt väikestele Peetritele	14
1.10. Tuhalaste püha maa ehk KARST.....	15
2. REBALASTE LOOD.....	17
2.1. Rebalaste maakoht	18
2.2. Reblaste kuulus sadam ja Hõbedamägi..	19
2.3. Keri saar	20
2.4. Rebalaste hingede rändamisest ja marduste tulemisest	22
2.5. Mardused on maiad maahõbeda peale ...	24
2.6. Rebalased on laulurahvas	25
2.7. Rebalaste konnatahvel	26
2.8. Konnatahvli needus	29
2.9. Rebalaste Kaval-Antsu lood.....	30
2.10. Lastekangrud	31
2.11. Rebalaste kanalid.....	33
2.12. Rebalased ja kratid	35
2.13. Rebalaste Maakivi	37
2.14. Loo laulupäev.....	38
2.15. Maakivi laulupäev	40

3. KOHTLASED JA KIVIÕELASED	44
3.1. Kange kiviõelane	46
3.2. Viru ärikad	47
3.3. Oo jama!	48
3.4. Kohtlaste pruun kuld.....	49
3.5. Autori selgitus	50

1. TUHALASTE LOOD

Kui ma suvel kuuri katust värvisin, tuli vareste juttu kuulata. Vaakusid maast ja ilmast, poliitika-stki veidike. Natuke sellest, et nemad ka ei tea, kelle Maardu linnavalitsus prügi vedama paneb.

Vareste seas oli üks vana ja lontis tiivaga. Ta tundis mind hästi, sest olin ta kompostihalduri-riks lubanud. Tema teadis eriti huvitavaid lugu- sid vaakuda. Eks ta olnud märganud, tark lind nagu ta oli, et kui ta mulle midagi erilist oli vaa- kunud, kadusin ma tuppa. Arvuti taha, mida tema muidugi ei teadnud. Sestap ta siis hakkas- ki mulle tuhalastest lugusid kraaksuma. Kes need tuhalased on, sellest hakkangi kirjutama.

1.1. Tuhalaste tulemine ja olemine

Kuskil kuulsa Kilpla tagamaal oli suuri metsi ol- nud. Kas lõunas või läänes, kes neid ilmakaari teab. Kes aga maad tunneb, oskab ka tagamaale nime anda.

Kilplased kuulnud, et puusüsi olla hea kaup. Hakanud seda põletama. Aga ega nad miilikuns- ti eriti osanud. Seda polnud teadnud, et sütt peab umbselt põletama. Arvasid, et avatuli on etem – kohe näha, kui süsi küps. Aga ei saa- nudki kilplased sütt. Hoopis palju tuhka tekkis.

Nii palju, et kogu metsamaa sai tuhka täis. Ja metsa polnudki enam. Ainult tuhk. Ja siis hakati sealtmaa rahvast tuhalasteks nimetama.

Välimuselt nad tuhakarva pole, vast veidi rohekad. Aga tahavad olla rohelisemad kui on. Sestap ongi nende lemmikhäälilik R. Kõige õigemad mehed on nende meelest neil ikka need, kelle nimes R sees on, parem, kui mitu. Nii ees- kui taganimes. Ja ise püüavad põristada RRR-i. Aga üldse ei armasta tuhalased neid, kes nende peale viltu vaatavad ja kelle RR ei põrise.

Tuhalastel on naabrid, keda maarahvas räbalasteks kutsus. Seda seepärast et räbalaste maa oli kivimurdudest ja liivaaukudest ja turbarabadest räbalateks kistud:

Ikka pae- ja lubjakivi pärast, mida vanasti murti ja uuemal ajal kaevandatakse.

Tuhalaste naaberkihelkonna kõige räbalamasse paika olid untsakad paekivist ja põletatud lubjakivist suure linna ehitanud, mida saksikud Revaliks kutsusid, sest nad ei tahtnud Räbalas elada. Ja kui linnaehitajad järgi ei jätnud ja muudkui edasi ehtasid ja selleks paekivi murtisid, nii et mürin ees ja tolm taga, hakkas saksik

linnarahvas nurisema. Et pae murdmine teeb tolmu ja segab und. Ja kõige halvem pidi see olema, et kivimurrud on linnale liiga lähedal. Sest solk ja rämp, mida linnarahvas kivimurdu tavatses loopida, läks ropul haisema. Seepärast arvas linnarahvas, et kivimurd peab linnast vähemalt penikoorma kaugusel olema. Penikoorem on teatavasti see maavahe, millest kaugemale koormatäie koolnud penide hais ei ulatu.

Aga kui jutt selle koha peale oli jõudnud, tõmbas mu naabrimees muruniitja käima, nii et koerad kuuti kadusid ja vares oksast lahti lasi. Tõusis lendu, kraaksus: „Krrratt! Krrratt! ja läks Muuga sadamasse vaikuse ja rahu sisse. Alles järgmine päev, kui naabrimees oli muru ära niitnud tuli Vares tagasi ja vaakus edasi. Aga sellest järgmine kord.

1.2. Tuhalased ja Ülemiste vanake

Teatavasti, esialgu oli Räbala linn kõrge mäe peal, mida maarahvas oli Härjapea mäeks kutsunud. Mägi oli just sellise moega, nagu põrnikseks suur härg mere poole. Pea vastu randa, turi seal, kus praegu Tõnismägi ja sabaalune Mustamäe all. Aga kui mäepealsest paekivist ja seal samas põletatud lubjast Härjapähe Toomkirik oli ehitatud, hakkas saksik rahvas mäge Toompeaks nimetama. Aga ega see uut moodi nimi mäepealsetele uut pead ei pannud, härjapäiseks jäidki.

Vanasti oli Härjapea veerul ka kena Härjapea jõgi, mida mööda Ülemiste vanake lõhekala merest üles kutsus. Kui räbalased enam mäe otsa ära ei mahtunud, hakkasid nad alla orgu, jõe kaldale maju ja veskeid ja igasugu pajasid ehitama. Ülemised nimetasid alumiste linna orulinnaks,

mis saksa keeles Thal-linn on ja maarahva keelepruugis varsti peagi Talina linnaks sai.

Üsna pea solkis Räbala rahvas Härjapea jõe nii ära, et Ülemiste vanake enam kalapoegagi ei näinud. Viimaks läks orulinna lorudel endilgi solgi hais vastumeelseks ja nad torutasid jõe ära. Matsid maa alla. Ülemiste vanakest lohutas see veel vähem. Mitu korda on ta püüdnud toru vihmaveega läbi pesta, aga kasu sellest ei tulnud. Ainult linnarahvas sai tänaval näha, mida nad torusse olid lasknud.

Ja jälle hakkas Ülemiste vanake Talina uputamise peale mõtlema. Mitmed korrad polnud see tal õnnestunud – vett oli vähe olnud. Kuigi Püha Brigitta oli oma jõest Ülemiste vanakesele vett laenuks andnud. Isegi maarahva püha Jõge-Lähtme jõgi, mida noorem rahvas Jägalaks nimetab, oli appi tulnud võtta. Aga ei miskit – Tallinna Vesi oli kõik, mis Ülemistest võtta andis, välismaa pankadesse pannud.

Viimases hädas läks Ülemiste vanake tuhalaste juurde ja küsis Maaema nõiakaevust vett juurde. Mis see nõiakaev on, sellest tuleb pärastpoole juttu. Tuhalased olid üsna tõrksad – olid nad juba varem üks jagu vett Angerja ojast ja Tõdva jõest Pühale Brigittale andnud, kui see seda silmapesuveeks oli küsinud. Aga pärast tuli välja, et laenuks võetud vee oli va' Brigitta hoopis irvlastele andnud, kes sellega ilma kütsid.

Et teada oleks – irvlased on need, kes Talina linna ja marduste maa piirile suure soojamaja ehitasid, milles nad kohtlaste vankrimääret hakkasid põletama, et vett ja ilma soojaks kütta. Aga hiljem, kui Talina rahval penisid juba väga palju hakkas olema ja nende raiped enam kivimurdu-

desse ei mahtunud, hakkasid irvlased, kes Härjapeast parasjagu penikoorma kaugusel pesitse-sid, oma soojamaja Talina koolnud koertega kütma. Mille peale kohtlased, kelle vankrimääret irvlased enam ei ostnud, väga vaeseks jäid.

Mardustest ja kohtlastest tuleb hiljem veel palju juttu.

Aga Ülemiste vanake palus tuhalasi ikka härdas-ti edasi ja lubas, et kui torud ja linn tühjaks saavad ja lõhekala jälle järve tuleb, siis küllap ta neid siis ka tuhalastele saadab. Tuhalased luba-sid järele mõelda. Ja nõukoja kokku kutsuda, et seal arutada. Seni, kuni nad nõu peavad, vaakus vares juba uue loo. Aga see tuleb trükki esmas-päeval.

1.3. Tuhalaste Vanapagan ja Kaval-Ants

Tuhalastel on oma [Vanapagan](#). Noorepoolne mees. Et teda tuntaks, kannab sugemata juuk-sed, parajat habet ja karunahast vesti. Vanapaganal oli kena palu tuha peale kasvamas ja seal palju pohlamarju küpsemas. Aga Talina mägilased kipuvad ta marju noosima. Tulevad muudkui Lasna-, Õis-, Musta- ja Keldrimäelt ega küsinud luba. Hirmutas Vanapagan neid küll oma koleda välimusega, aga ei tuhkagi. Mägila-sed muudkui ronisid ja ronisid pohlamaale. Aga siis sai Vanapagan endale võimu abiväge kutsu-da. Sai sellise väe, et kui vilistas, kargas nagu maa seest 11 pisikest põrgulist välja ja hakkasid marjulist jalgadega peksma. Mõni, kõva peaga sell lõi peaga. Nagu kivipallur. Kümme põrgulist peksid, üheteistkümnes vaatas pealt. Kui marju-line juba oimetu oli, veeretasid pisikesed põrgu-lised ta üheteistkümnenenda kätte, kes siis õnnetu

marjanoolija vägeva jalahoobiga naabri maale saatis.

Selline vägev mees on tuhalaste Vanapagan. Aga ega jutud tema tegudest veel sellega ei lõpe. Tuleb juurde.

Muidugi on tuhalastel ka oma Kaval-Ants. Neid on tuhalastel aegade jooksul mitu olnud ja nad on nii kavalad olnud, et neid nõidadeks on peetud. Kaval-Antsu priinimi on alati T-tähega olnud: Turts-Ants ja Traat-Ants. Nemad olid hästi kuulsad. Kolmas, see kes praegu nõidust teeb, on ka T-tähega, aga seda ei tohi välja öelda ega kirja panna, sest sellele, kes nii teeb, paneb ta häda külge. See on selline häda, et inimene, kellel see küljes on, hakkab igas avalikus kohas palju rääkima. Muudkui räägib ja räägib. Ja jutt ei jää järgi ei kohe ega üldse. See häda jääb inimesele eluks ajaks ega lähe ära enne kui kolm päeva pärast surma. Nagu minulgi. Ja et kõigil tuhalastel, kes oma Kaval-Antsu perenime-pidi kõnetanud, on suur rääkimise viga küljes, siis kestab nende nõukoda alati pikka aega.

Praegugi istub nõukoda koos. Jutuks on viimased teated LEHMA-st. Kes aru ei saanud, selle jaoks *bold* ja punane: **L**ooduslike **E**hitus **M**aterjalide **A**rengukavast. Miks, sellest tuleb juttu hiljem. Aga Kaval-Antsust tuleb veel juttu.

1.4. Virulaste koobas

Tuhalastel on ilmatu pikk koobas. Üks ots on Ämma augu juures, aga teisi otsi on palju. Üks neist on Talina linnas Musumäe all. Tuhalaste naisnõiad käisid vanasti Virulase koopa kaudu Talinas tööl. Neid oli ikka paarikaupa näha noortele meestele teada-tuntud Viru nurga peal. Seal nad siis käekotti kõlgutasid ja mehi nõidusid.

Viru nurga peal käisid noored naised. Kui nad vanaks said ja mehed neist enam ei hoolinud, hakkasid nõiad Viru nurga ja värava vahel lilli, kindaid ja kampsuneid põtradele ning teistele lumeinimestele müüma. Kes ei tea - nende lille-
del ja kinnastel ja kampsunitel on nõidus sees - kes neid eales on ostnud, tuleb ikka samasse kohta tagasi ja ostab jälle. Selline leping on nõidade ja Talina linna turismiameti vahel.

Aga ikka Virulase koopast. Need, kes koobast paremini teavad, panevad ehk imeks, kuidas nõiad nii ahtast pilust läbi said. Mis seal imeks panna - nõidade asi. Polnud neil muud kunsti, kui moondusid enne koopasse minemist rebasteks - [libarebasteks](#), kes Hiinamaal sama töö tegijatena tuntud.

See pilt siin, millel Taaralinna geoloogiarebane Virulase koopas roomab, on geoloogiatohtri Enn Pirruse käest võetud.

Aga ohtlik oli see koopatee ikkagi. Kui äkitselt suur vihm juhtus tulema ja koobas vett täis sai, sai ka libarebased hukka. Veel kümmeaastat tagasi leidsid Silla Kauri ja Aare koopast libarebaste pealuid.

Kõige suurem oli tuhalaste lein siis, kui kaks noort prisket nõida, Ano ja Maali Talinateel kadunuks jäid. Kogu nõiarahvas ja kõik noored

isased tuhalased ning talinlaste nutsid. Kutsuti küll targad appi ja need käisid nõiavitsaga üle kogu koopamaa, et leiaks kasvõi paiga, kuhu kolmeharuline rist panna. Aga ei tuhkagi. Sellest ajast peale noorem libarebaste sugu läbi koopa Talinas ei käi. Ja ka Musumäe alune koopasuu on kinni. Ja nõianeid asutasid end hoopis kõrgkoolide ühikaisse elama.

Aga see Ano ja Maali asi leiab hiljem selgust.

1.5. Tuhalaste nõiakaev hakkas keema

Tuhalastel oli olnud suur häda – nõiad võtsid leha külge. Polnud neil kohta, kus pesta. Muidu oli neil ikka nõiakaev, mis maavett andis. Seal käisid vihtlemas. Aga too aeg, kui see suur häda tuhalastele oli peale tulnud, oli kaev nii kuiv, et mitu aastat järjest ainult tolmu välja ajas. Ehk ei olnudki tolmu, hoopis radoon oli, arvas Ülo. Aga see, kes nii arvas ei olnud nõiakaevu teadja Augu-Ülo. Tema oli juba ammu Maaema kaisus. Hoopis üks teine Ülo oli.

Käisid küll nõiad naabrite musta pesu pesemas, et kasvõi käed ja keeledki puhtaks saada, aga see polnud see, mis kaevus vihtlemine.

Maaema, kelle asi oli nõiakaevust vett välja ajada, oli laisaks jäänud. Ja tujust oli ta ka ära. Isegi siis, kui suurt vihma tuli, ei pannud Maaema nõiakaevu keema. Ainult kuulda oli, kuidas oigas ebamaise häälega: „Ei saa! Ei saa!“. Ega andnud vett. Ei nõiakaevust ega ühestki teisest august, mis tal maa seest välja tulid. Neid auke, kust vesi pidi välja keema, nimetati keema-aukudeks. Aga siis tuli Kaval-Antsul selgus peale, või nägi ta unes, või ilmutas talle hoopis Augu-Ülo. Kaval-Ants sai aru, et kõik augud pole keemaugud, mõni on ka kiimaauk. Otsis kõige

suurema kiimaaugu üles, lõi sellesse vägeva tammepalgi ja ennäe – Maaema hakkas kohe teistmoodi häält tegema ja kõik augud läksid märjaks.

Mitte niisama märjaks, kohe üle hakkasid ajama. Ja nõiakaev hakkas keema.

Ja nõiad vihtusid end nii puhtaks, et ei tunne neid enam äragi, kui rahva sekka tulevad. Ainult suurest jutust saad aru, et nõid on.

Aga see pole veel kogu lugu ...

1.6. Tuhalaste energiasammas ja Merko'ri mõju

Kui Kaval-Ants oli Maaema kiimaaugu palgiga kinni pannud, nagu pildil näha oli, nii et ront poolenisti maa peale jäi, sai palk külge imeväe. Naisterahval, kes selle palgi ümber tiiru tegi, läks frigiidsus paugupealt ära. Seepärast pole imeks panna, kui üheksa kuud pärast Nõiakaevu keemist Talina ja Tartu sünnitusmajad umbe lähevad. Ja ka meesterahvad, kes palki vaatavad, tunnevad suurt kasvujõudu. Ainult läbi auto akna vaatamine ei pidavat aitama. Energia ei tule läbi toonitud autoakna sisse. Seepärast ostavad saksikud mehed pealt lahtiseid autosid,

millel katus pealt ära käib. Sellistest on lahe rooli takka tõusmata, parklas või teeveerel sammast vaadata ja käigukangi silitada.

Aga tähetark Mang olla öelnud, et planeet Merko'ril olla väga suur keskkonnamõju tulemas. Merko'ri keskkonnamõju pidi nii suur olema, et ta Maaema kiimaaugud ära kuivatab ja seeläbi maarahva juurdetegemise ära lõpetab.

Seepeale hakkasid tuhalased keskkonnamõju hirmsasti kartma.

Mis see keskkonnamõju on, sellest lubas Vares teine kord vaakuda.

1.7. Keskkonnamõju

Tänane lugu jäi hilja peale seetõttu, et lõunani ei olnud Muugal internetti. Varesele hakkas asi muret tegema, et miks ma õues koperdan ja tuppä arvuti taha ei lähe. Lendas asja uurima ja tuli varsti vaakudes tagasi. Need pannid, mis Muuga aedlinna rahvale intenetti levitavad on pandud sadama kõrgete elevaatorite külge. Aga juhtus nii, et kõik noored põldvarblased, kes kuskilt kuulnud, et viljalaev on tulemas, lendasid vurinal sadamasse ja istusid elektriliinide peale valget laeva ootama.

Ja Eesti Energia liinid ei pidanud sellisele koor-musele vastu - traadid läksid varblaste all katki ja elevaator jäi pimedaks. Ja internetipannid ka. Alles 16.30 tuli netielu tagasi.

Keskkond on eriti vägev mõjutaja. Palju vägevam kui kesk-erakond. Kesk-erakond on eraasi, aga keskkond on ühiskonna asi. Kesk-erakond mõjutab sind eraldi – tuleb, võtab tänava peal su nõobist kinni ja küsib – „*tõj menja uvažaješ?*“ Ja kirjutadki paberile alla, et „*uvažaješ*“.

Aga keskkond ei tule üksinda, ta ühiskondlik asi, tuleb peale seest ja väljast. Muudkui tuleb ja mõjutab. Ja tahab, et kirjutaksid alla, et ei mõjuta...

Võeti siis Härjapea mäe peal nõuks uurida kui kõva on keskkonna mõju maarahvale. Ja saatsid keskkonnamõju uurijad tuhalaste juurde mõõtma, milline see keskkonnamõju seal kandis on. Uurijad sattusid kõigepealt Vanapagana pohlametsa. Kui nad siis peremehelt küsima hakkasid, kuidas keskkond temale mõjunud on, läks asi kurjaks. Vanapagan, kes on ise kõva mõjuja ja kelle peale teise mõju ei hakka, läks nii kurjaks, et oleks kohe oma põrgulised appi vilistanud, aga ei saanud. Oli oma põrgulised saatnud väljamaale raha teenima. Aga ega Vanapagan sellepärast häтта jäänud. Ta ise ju ka põrguline. Sõnakas. Hakkaski keskkonnamõju hindajaid sõnuma. Niipea, kui sõnum kohale jõudis, läks keskkonnamõju hindajate nägu kahvatuks, hing jäi rindu ja sõnad suhu kinni, kätest kadus jõud ja jalgadesse tuli imeline kiirus sisse. Kadusidki keskkonnamõju hindajad oma jalgade jõul ega saanud enne pidama, kui suures linnas, tool tagumiku ja klaviatuur käte all.

Nii said keskkonnamõju hindajad metsas paraja tohlaka. Või oli see pohlakas, ise teavad. Aga päris ilma nad ei jäänud. Ühel keskkonnamõju hindajal oli diktofon kaasas olnud, kuhu Vanapagana sõnum kinni jäi. Nüüd pole sellel hindajal enam kodus oma lastega muret. Kui need on koerust teinud ja vitsa väärt, pole muud karistust vaja, kui annab lastele diktofonist Vanapagana sõnumit kuulata ja nood on kolm päeva viksid, viisakad ja vait.

Aga keskkonnamure ei tule üksi. Ta toob igasugused muid muresid kaasa. Näiteks paemure, millest Vares edaspidi lubas järgmiseks esmaspäevaks loo valmis vaakuda.

1.8. Tuhalaste paemure

Tuhalaste eluase on lubjakivi peal. Ja siis said nad teada, et kilplased, kelle söeäri luhta oli läinud, oma plaanide heietamist pole lõpetanud. Kilplased olid arvama hakanud, et lubi olla väga ökoloogiline kraam. Pidi aitama kliima soojenemise vastu. Ameerika-maalased olid välja arvestanud, et kui kogu maa valgeks lubjata, pidavat Päikese soojus Maa pealt tagasi põrkama ja inimkonna liigsest kuumast ära päästma. Ja ka kõik mustanahalised inimesed tuleb valgeks lubjata, et nad liiga palju Päikese soojust ei neelaks. [Selline tarkus tuli Ameerikamaalt](#). Kilplased teadsid, et lupja saab lubjakivi põletamisest ja põletada nad oskasid.

Hakkasidki kilplased otsima, kust lubjakivi murdma hakata. Tahtsid suure linna lähedalt murda, et poleks vaja mäemehi kaugelt tööle vedada. Mäemehed on teadagi need, kes Lasna-, Õis-, Musta- ja Keldrimäel metalli ja mäekristalli kaevandavad. Ja kui kristalli ei leia, kõlbab neile ka tavaline pudeliklaas. Aga et räbalased olid kõik lubjakivi leiupaigad papist maju täis ehitanud, polnud sealtkandist enam midagi võtta.

Läksidki kilplased tuhalaste maid vaatama. Sattusid kohale, kus tuhalased teadsid maailma naba olevat. Nabalaks nad seda kohta kutsusudki. Nabala oli maarahva jaoks eriti püha koht just seepärast, et seal maa all väga paksult rahvuskivi on. Rahvuskivi on teadagi paekivi, mida saksik rahvas ka lubjakiviks nimetab. Na-

balas on rahvuskivi kohe kaks korda paksemalt kui Räbalas, kus, nagu teada, suurem osa maast on pae murdmisega räbalaiks kistud. Ja mis eriti hea - Nabala oli Rävalast mitme penikoorma kaugusel. Nii et kohe mitme koormataie koolnud penide hais kivimurrust Räbalasse ei ulatu. Hea koht kivi murda.

Ja ka teisel kilplaste kildil tuli oma äriplaan. Nad olid Juudamaal käinud ja sealset Nutumüüri näinud. Nutumüür on juudalastele sama püha koht kui Nõiakaev maarahvale. Tulevad juudid üle maailma Nutumüüri juurde ja toovad raha. Nutavad küll, aga annavad raha ära. Lasnamäe kilplastel hakkas endast kahju, et miks neil sellist kohta ei ole, kuhu rahvas kaugelt maalt tuleb ja raha toob. Juudamaa Nutumüür on teatavasti lubjakivist, mis pühast Siinai mäest murtud. Sestap siis ka Talina müür peaks olema lubjakivist, mis on mõnest pühast kohast murtud. Näiteks sealt, kus vanasti maarahva püha tammehiis ehk Tammik olnud.

Selle peale hakkas Vana Vares naeru moodi kraaksuma ja vaakumine jäi kurku kinni. Arvake, et ta mõtles juba järgmise loo peale.

1.9. Suure Peetri jutt väikestele Peetritele

Kilplased tulid tuhalaste juurde kavala jutuga, et vaadake – meil on paekivi ja teil on paekivi. Paekivi murdmine on igatpidi tulus asi – teie saate raha ja meie saame raha. Meie saame hunniku kivi ja teie saate suure augu, kuhu teile kena järve teeme. Ja et see järv enne valmis saaks, kui kliima väga soojaks läheb, teeme nii, et teie supluskoht saaks valmis enne suurt kuuma. Sestap, enne kaevandame ära teie pae ja seejärel kaevandab igaüks ise oma kivi.

See oli nii ilus jutt, et tuhalased jäid seda pikalt arutama. Aga selle plaani segas ära Paevana. See on see vana, kes on oma silmaga näinud, ku(ida)s Ordoviitsium lõppes ja Silur algas. Nii vana on Paevana. Ja et ta vana on, siis teadis ta ka vana juttu Suurest ja Väikesest Peetrist. Ja tõreles tuhalastega, et kuidas nemad sellest vanast äriplaanist enne pole kuulnud. Aga kust nad pididki kuulma, kui kõik tuhalased olid emakeele tundides jalgpalli mänginud. Nii segas Paevana kilplaste plaani ära.

Tuhalased aga hakkasid rääkima, et Nabala pole mitte üksi pae-naba vaid ka maailma naba. Ja pidasid nõukoda edasi.

Aga sellest juba järgmine kord.

1.10. Tuhalaste püha maa ehk KARST

Ja siis tuli tuhalastele Ülemiste vanakese jutt meelde. Et järve vett juurde vaja kui Talina uputamise projekt käima panna. See mõte hakkas neile nii meeldima, et sest ajast peale iga nõukoja istungi viimaseks lauseks jäi: „Talina linn tuleb uputada!”.

Ja hakkasid tuhalased uurima, kui palju vett võiks Virulase koopa kaudu Ülemiste vanakesele saata. Kutsusid igasuguseid tarkasid asja uurima, aga tuli välja, et need on kõik planeet Merkuuri usku. Tuli siis tuhalastel hea mõte ja andsid oma Viru nõidadele käsu Põhjamaa tarku püüda, et need asja uurima tuleks.

Läks õnneks. Põhjamaa targad tulidki oma suure riistaga, mida nad Geo-Padariks nimetasid. Nende Padar pidi nägema maa sisemust paremini kui rahandusminister Padar vaese inimese rahakotti või laulumees Padar tütarlapse hinge. Aga tuli välja, et ei näinud tuhkagi. Või õigemini

– ainult seda nägigi. Midagi nägi veel, aga mida, ei saanud aru. Ei osanud põhjamaa targad muud öelda, kui pobiseda, et maa sees on mingi geoloogiline anomaalia.

Ja nüüd tuli tuhalastele suur rõõm peale – lõpuks ometi said nad teada, kus nende Ano ja Maali kondikesed puhkavad. Ja kohe kuulutasid nad Anomaalia pühaks paigaks. Sama pühaks, kui Talina vabastajate sugu pronksmehe jalgealuse, kus nende esivanamate kondid maa all olid. Tuhalaste püha maapaiga nimeks pandi: **Kaevandamise Arendajale Rangelt Suletud Territorium**. Või kui pühapaiga täisnime ees tähtipidi lugeda, siis – **KARST**.

Ja kui Räbala ja Talina untsakad peaksid kilplastele, kes teadagi, Merkuuri mõju all on, Nabalas lubjakivi kaevandamise ja lubja põletamise loa andma, siis korraldavad tuhalased Talinas karstiöö. See ei tule sihuke pisike laamendamine, mis pronksiöö oli ja mida Talina rahvas sellegipoolest hirmuga mäletab. Ja põlema ei panda ka midagi. Vastupidi - kõik Talina ja Härjapea karstikoopad lastakse ära variseda. Ja bastionide käigud ning maa-alused parklad takkaotsa. Aga kõigepealt variseb ikka Vabaduse plats, kasvõi seepärast, et muidu tõmbaks selle alune enda juurde kõik Viru nurga senised kliendid. Kui kogu Talina maa on madalaks lastud, saadab Ülemiste vanake sinna vee ja nii sünnib Alamiste järv. Ainult Vabaduse platsi sammast jääb tema kaldale seisma. Aga üks haru kukub sellelt maha, et rist oleks nõiakombe kohaselt kolmeharuline.

„Vot!” ütles Vares ja lendas sulgi vahetama. „Aga sa oota,” vaakus ta vilust.

2. REBALASTE LOOD

Kui Vares tuhalaste lood oli ära vaakunud, näis, et tal tärkavate rinnasulgede all veel midagi kribeleb. Silus küll nokaga oma pugupealset, aga ei saanud rahu ja hakkas vaakuma. Et see lontis tiib, mis tal on, ja mille ta sulgimisteeninduses laseb ära vahetada, on tal asja eest. Et oli kevadisel ajal, enne kui Muuga suvitajate kompostihunnikud lõhnama hakkasid, lennanud ida poole ühte hästi suurt hunnikut vaatama.

Seda, mis rebalamaal kaugele üle maade ja metsade paistab ja kõrgemale kui Jõelähtme kiriku torn tõuseb. Prügila pidi see inimeste keeles olema. Aga mis prügilas oleks, kui seal väärt kraami ei oleks. Lendas sinna – ja halvasti tegi. Tema, kui hallvares, olla hallipassimees. Miks, sellest ta hästi aru ei saanudki. Aga nii talle krooksusid need Jõelähtme prügilas haldurid, rahvuslikku meelt täis mustad rongad. Ega lasknud halli oma söögilauale. Aga ei nad ise musta tööd ei teinud. Nad olid varesetörjele palganud mägede rahvuslinnud, kajakad, kes ilge kisa, sitapommide ja sööstlennuga igale olevusele, kes ligi tuli, tuupi tegid. Vares oli nende käest südamepoolsele tiivale nii kõva matsu saanud, et hädavaevu eemale jõudis. Ja kõige selle juures

olid mustad rongad ülevalt pealt vaadanud ja oma suguvenna häda üle kronksuvalt ilkunud. Ise veel vareslased.

Tagasiteel olla Varese tiib nii vilets olnud, et ta, kuigi otse püüdis lennata, ikkagi kaugemale vasa-kule, kuhugi tuhalaste maale sattunud. Seal oli ta siis Maaema energiavälja leidnud, selles en-nast kosutanud ja tuhalaste asju tähele pannud. Neid oligi mulle vaakunud. Pärast jaksanud jälle Muugale tagasi lennata.

Aga seda, mis sellel maal, kus kõrgeimaks mäeks on nüüd Jõelähtme kompostihunnik, on juhtunud, oli Vares juba varem tähele pannud. Ja ka teiste vareste käest on ta üht-teist vana asja juurde kuulnud. Ja neid lugusid tahaks ta mulle vaakuda, kui ma luban tal enda kompos-tihunnikut korras hoida. Lubasin siis.

2.1. Rebalaste maakoht

Rebalased, keda tuhalased paha meelega räba-lasteks nimetavad, on see rahvas, kes tuhalaste ja hämelaste vahel elab. Ja rebalaste ja hämelaste vahel on meri, Soome laht. Tuhalastele ei meeldi rebalased seepärast, et nood ei lase kilp-lastel oma paekivi murda. Ja rebalastel on täp-selt sama asi tuhalastele süüks panna. Aga muidu ei ole rebalased kurjad inimesed. Igata-hes Talina linna nad uputada ei kavatse ja kars-tikoopaid varistama ka ei hakka kui neil midagi pahasti peaks minema. Nad on rohkem laulu-rahvas. Lahendavad oma tülisid nii kodus kui võõrsil ikka lauluga. Lähed õhtusel ajal mööda rebalaste küla tänavat ja kuuled igast teisest majast „Leelo-leelo!”

Ei maksa arvata, et rebalased oma nime rebas-telt on saanud. Kuigi rebaseid seal küll urutseb

ja järjest juurde tuleb. Nii palju on juurde tulnud, et rebaseid juba Talina mägedel nähtud, kus nad linnageoloogidega toidulauda jagavad. Aga need on pärisrebased. Rebalast pärit libarebased, kes Talinas hämelasi siit-sealt lakkumas käivad, pole mitte pärisrebaste vaid ikka rebalaste endi hulgast. Ainult et sellist allmaateed, nagu Virulase koobas tuhalastel, sellist rebalastel ei ole. Tahaksid küll, et oleks. Ja mitte Talina, vaid otse põhjapõtrade juured. Sinna kus teisel pool lahte kunagi meie maarahva küla oli ja millele ülelaherahvas oma keeli Es-by või Es-bo nimeks pani.

Aga, jah. Rebalased said nime sellest, et enne, kui naised juukseid värvima hakkasid ja mehed kiilaks läksid, olid nad rebukollaste juustega. Ja ka need karvad, mis meestel ja naistel allapoole silmi ja kõrvu õigel ajal kasvama hakkavad, on rebukarva. Millest see rebukarv tuli, sellest pärastpoole.

Nüüd on palju rebukarvalisi muu rahva sekka laiali läinud. Aga kui juhtud sedakarva meest või naist lähemalt nägema, siis tea, et ta on vanast kuulsast rebalaste soost. Aga rebalaste maale on ka väga palju muud rahvast tulnud ja nende soo ära solkinud. Aga sellest hiljem.

2.2. Reblaste kuulus sadam ja Hõbedamägi

Rebalastel oli vanasti Koljuotsal suur ja üleilma kuulus sadam, mida araablane al-Idris kirja pani kui „*qlwn*“. Ja need, kes arvavad, et nad araabia kirja oskavad lugeda, ütlevad et see sadam oli Kolõvan. Ei ühtigi – see sadam oli Q(o)l(j)w(ts)'n, maakeeli Koljuotsa'n. Seal käis alati suur kauplemine ja sealt said rebalased ja muu maarahvas, kes viitsis kaupa teha, palju

hõbedat. Sadama kohal oli järsk mägi ja sellesse oli murtud õõnestee, mida mööda hõbedad koorivad üles veeti. Seda kohta nimetati Hõbedamäeks, sest mõnigi koorem läks õõnestee peal ümber. Vanasti, kes Hõbedamäe veerul maha pudenenud hõbedat püüdis üles otsida, löödi kohapeal maha. „See on meie pank,” ütlesid rebalased. Hiljem hakkasid saksikust maauurijad ütleva, et pole see miski pank, hoopis klint on. Väikene osa suurest Balti Klindist, mille üks ots on Sweamaal, kus ta nimeks on Swedbank ja teine ots on Narva jõe taga Sarmaatias maa all, kust midagi kätte ei saa.

Sellest maahõbedad otsimisest, leidmisest ja kaevamisest ning suurtest pahandustest, mis sellest tekkis, tuleb pärastpoole juttu. Aga üks pahandus jäi siiski ära. Kui maarahvale uut raha tehti, hakkas Eesti Pank paluma, et andku rebalased oma panga hõbedad eesti krooni kättevaraks. Aga ei saanud. Rebalased olid parajasti nii suure lauluhoos, nii et ei pannud miski tähele. Millest see suur laulmise hoog neil siis oli, eks sellest saa hiljem aimu.

Ja veel selline mure on räbalastel veel, et nad mitte ainult ise, vaid ka nende maa ajab igasuguseid gaase välja. Nendest gaasidest siis järgmises loos.

2.3. Keri saar

Rebalastel on merel mitu saart. Üks on nii kaugel, et kui rebalaste maakohus mõne pahategija pidi asumisele saatma siis öeldi talle: „Keri saarele!” Ja pahategija sai pikemata aru, millisele.

Keri saar on nii kaugel meres, et isegi maarahvas ei teadnud, on see rebalaste või hämelaste või hoopis russide oma. Russid olid teatavasti

need viikingid, kes Roslagenist, *ruuslagenist* nagu nad ise ruigavad, Rjurikuga eesotsas Sarmaatsiasse uut korda looma läksid. Aga sellest, kuidas ka kõige targemad maarahva seast ei teadnud, kus Keri saar on, pani rebalaste rahvalauliku Kilu-Mari viiendat põlve järglane kokku sellised värsiread: „Ütle, Meri,” küsis Laar, „kas on Keri Eesti saar?”.

Nii Keri saarele saadetud rebalased, nii kui ka seal rooga võtnud russid ja hülgeid jahtinud hämelased pidid kõik kuskil asjal käima. Et saar oli pisikene, siis vanaaegne rahvas, puhas, nagu ta oli, kaevas saarele hästi sügava augu, mille veerul igaüks oma asjatoimetuse ära tegi. Nii see oli mitu tuhat aastat olnud, kuni vene [tongrid](#) tulid, asjalkäimise ära keelasid ja augu kinni ajasid. Neil, tongritel oli kodust kaasa antud selline arusaam, et õige inimene ei käi asjal, vaid situb. Ja oma sitta ei tohi keegi peita. Sittuda tuleb alati nähtavale kohale, et keegi sisse ei astuks.

Kui juba mitu põlvkonda tongreid oli saarel olnud, oli vana asjalkäimise koht kõigil meelest läinud. Ükskord, 20. aastasaja alguses, hakkasid tongrid saarele veekaevu puurima ja sattusid just asjalkäimise augu peale. Ja hakkas kaevust gaasi tulema. Eks asi olnud haisema läinud või nagu õpetatud mehed räägivad – biogaasiks muutunud. Tongrid aga arvasid, et on maagaas ja panid sellega oma tuletorni käima. Tuli põles mitu aastat, enne kui asjalkäimise auk tühjaks sai ja kokku vajus.

Seda gaasilugu ei taheta aga mitte ära unustada. Iga uus põlvkond maauurijaid uurib ja puurib rebalaste maad, et kallihinnalist gaasi leida.

Ongi leidnud, aga mitte rohkem kui paariks tunniks. Rebalased, kes Keril ja Aksis, Pranglil ja mandril puurimist näinud, pidasid peenikest naeru, sest teadsid ju, et asjalkäimise aukusid kaevasid nende esivanaemad igale poole, kus neil asja oli. Ja kes vana asjalkäimise koha lahti puurib, sel hais silmanägemise võtab...

Ega see gaasilugu sellega lõppenud. Kaks suurt riiki, kes maarahvast varem valitsenud, usuvad, et kui nad oma gaasijuhtme Keri saarele hästi lähedale toovad, siis saavad jupikese juhet rebalamaale juhtida ja sealt maa-alust gaasi varastada. Aga selle nõu keerasid sala-rebalased, keda teadjad inimesed punase habeme ja juuste järgi tunnevad, kavalasti ära. Need sala-rebalased on sellised, kes ise ei keela ega käse vaid leelotavad õlletubades võimumeestele iga-suguseid lugusid. Ja oma laulujoru saadavad nad marduste käest ostetud luukerede ribikontidel. Mille peale igal võimumehel oma kodukapp kohe meelde tuleb.

Ah, et kes need mardused on? Järgmises loos kuulete.

2.4. Rebalaste hingede rändamisest ja marduste tulemisest

Rebalastel, nagu kõigil vanadel kultuurrahvastel oli kaks kohta, kuhu lahkunute hinged läksid. Head hinged said Toonelasse, kus toomingad igavesti õitsesid. Pahad said paiga maa all, *maan alana* mis laiskade sõnaseadjate suus manalaks muutus. Manala on see koht, mille peal Maaema istub ja toonela toomingaid nuusutab. Toonelast tulid hinged kodu käima mustade toonekurgede näol, manalast tulid [mardused](#). Et häid hingi üha vähemaks jäänud, seda on sellest näha, et mus-

tad toonekured, toonela õilsad linnud on õige haruldaseks muutunud. Marduseid on aga maa peale järjest rohkem tulnud. Sest ega Maaema istumisealune nii lai ka pole, et kõik pahalased sinna ära mahuksid.

Et mardustel oli Maaema raske tagumiku all paha olnud, hakkasid need, kes maa peale pääsenud, nuputama, kuidas kaaskannatajaid manalast välja saada. Ja hakkasidki maa sisse kaevandusi tegema. Ega nad öelnud, et marduste välja laskmiseks. Ikka selleks, et maa vara välja tuua ja vaestele laiali jagada. Esimene koht rebalaste maal, kust nad maa alla läksid, oligi Hõbedamägi Koljuotsa kohal. Ülgase oli see koht ja on praegugi. Aga esialgu ei rääkinud mardused tõtt, seda, et nad manalasse käiku urgitsevad, vaid rääkisid ikka, et nad märke jäänud vana hõbedat otsivad. Aga kui nad hõbedat olid üles leidnud, välja toonud ja maha joonud ning uut selles kohas ei leidnud ja manalani ka ei jõudnud, panid nad oma kaadervärgi põlema, et kindlustusraha saada. Ja kui nad ka kindlustusraha olid maha joonud, siis tegid uue kaevanduse Kroodi oja kaldapealsele. Et kust nad selleks raha said? Eks [teutoonlastel](#) hakkas maahõbedat vaja minema, et hõbekuule teha. Sest hõbekuul on ainukene asi, mis koerakoonlasele, mardusele, sortsile ja igale teisele pahalastele augu sisse teeb. Teutoonlased plaanisid just seesuguste vastu sõda hakata pidama. Ja saatsid mardustele raha, mille eest nood Kroodi kaldale igasuguseid asju ehtasid. Kõigepealt kaevanduse, mille kaudu lootsid manalasse käigu teha. Ja linna, kus ise elasid ja mille nad Marduste linnaks nimetasid. Ja vabriku, kus hõbedast valget fosforit teha, kus aga pärastpoo-

le hoopis kunstsõnnikut hakati tegema. Ja uue ning vana kaevanduse vahele tegid nad poti-põllumaa ja sinna hulga plekist ja papist *datšasid*, kus nad nüüd elatanud marduseid uuesti manalateele saadavad. Joodavad purju ja saadavadki manalasse. Julgaste on see koht, mitte Ülgaste. Ammugi mitte Ülgase, pidage meeles.

2.5. Mardused on maiad maahõbeda peale

Ega rebalased ainukene maarahva sugu olnud, kel maa-alune hõbedat täis. Teine sama rikas rahvas on kabalased. Vaat, et rikkamgi. Et nende maalt oli kunagi veneedide kaubatee läbi läinud, oli neilegi hõbedat jäänud. Veneedid, teatavasti olid need, kes lõuna poolt kivist venekirveid tõid ja neid soome seppade juures raudasjade vastu vahetasid. Veneedide kaubatee tuli lõunast, mööda Taaralinnast ja Tarvanpeast, otse Toolse sadamasse. Esialgu nad asutasid küll sadama veidi ida poole, kus ka jõesuu on. Aga et toona see idapoolne jõgi väga veevaene oli ja sadam sai vilets, panid nad tolle koha nimeks Kunda. Mis on veneedide keeles väga ropp sõna. Selle nime pärast ei saa ka praegune tsemenditehas veneedide järeltulijatele tšehhidele-slovakkidele Kunda tsemendi müüa. Nad müüvad seda *putsolaantsemendi* nime all. Mis sest, et *puts'o* maarahva kõrvus üsna sama moodi kõlab ja sama tähendab, mis *kunda* veneedide keeles.

Kabalastest veel nii palju, et ükskord oli neil ka maahõbeda pärast suur pahandus tulemas. Mardused olid edevatelt maauurijatelt kuulnud, et kabalaste maa all olla maahõbedat väga paksult. Et see olla maarahva suurim maa-aare või **maare**, nagu laisad keelepruukijad on ütleva

hakanud. Ja kogu Kabala on üks suur maa-aardla või **maardla**, nagu ütlevad need, kel pika **aaaa** ütlemisel õhku väheks jääb. Ja maa-aardla on väga sügaval. Sestap mardused arvasidki, et kui seal koukima hakata, saab manalale palju lähemale kui rebalaste kandis. Ja arvasid mardused, et teevad kaevanduse või kaks ja päästavad manalast välja kümme tuhat mees-mardust ja neile kümme tuhat nais-mardust, kes siis teevad palju laps-mardusi. Ja need mardused pidid saama kõik Tarvanpäe linna elama.

Ega kabalased osanudki muud kui laulma hakata. Millest sündis suur [fosforiidisõda](#), nagu me kõik teame, ja millest kogu maarahva vabadus alguse sai. Mis aga tegelikult kõik ühe salarebalase korraldatud oli. Selle, kes paelte abil aarde-advokaate hüpitatas.

Aga rebalased, kes alati tähele panevad, mis teistel hästi läheb või läinud, võtsid selle mardustevastase laulmise kombe omaks ja hakkasid häält harjutama. Ega see neil raske pole, nad ju laulurahvas.

Sellest siis järgmine kord.

2.6. Rebalased on laulurahvas

Nende kõige kuulsam laulik oli [Kilu-Mari](#). Too oli nii kangest nõidade soost, et teda ei saadud muidu ristida, kui talle tuli rebalamaa randa Randvere kirik ehitada. Et üksvahe Kilu-Mari oli endale Talina linnas pelgupaiga leidnud, Pelgulinna teadagi, siis nimetavad nüüd paljud Talinat Mari järgi hoopis Kilulinnaks. Ja nii nagu Kilu-Mari tütar Kai tõi ülemaalse kuulsuse oma emale, niisama on Kilulinna tütreid lisanud ülemaailmset kuulsust oma linnale.

Aga ega Kilu-Mari ainus polnud, kes laulis. Kõik laulsid, küll üksi, küll kaks, küll kõrtsis, küll kirikus. Vahetevahel hakkas küll töötegemine laulmist segama, aga ega seepärast laulu jäetud. Ja nagu varem öeldud, kui ka tüli tuli, siis ikka lauldi: „Leelo-leelo!”

Suur oli aga rebalaste ehmatus, kui nad sada ja nelikümmend aastat tagasi kuulda said, et ugalased olid Taaralinnas nii suure laulukoori kokku pannud, et seda kohe ülemaarahvaliseks laulupeoks pidasid. Aga nagu öeldud, rebalased näevad kohe, mis teistel head on, ja teevad selle oma maal teoks. Sestap võtsid nad ohjad oma kätte ja hakkasid Talina linnas hoopis suuremaid laulupidusid pidama. Suuremaid kui Taaralinnas eales tehtud. Ja siis võtsid ühe saksiku poisi, Kusti nimi ja panid ta herneteradele põlvili. Oli vanasti selline kasvatamise komme. Nii kaua hoidsid Kustit herneste peal põlvili, kuni tal laulutegemine selgeks sai. Siis panid talle Ernesaks nimeks ja saatsid ta vene armeesse kooris laulma. Õppis selle nii ära, et hakkas suuri koore juhtima. Vaat nii sündis rebalastele sekka maailma parim maarahva lauluisa.

See suur laulmine on rebalasi aidanud igasugustes asjades. Fosforiidisõja ajal ka oma Hõbedamäe kaitsmisel. Aga ega laul pole ainus maahõbeda kaitsekilp. Üks teine asi on veel.

Sellest siis järgmine kord.

2.7. Rebalaste konnatahvel

Et kaitsta maahõbedat, mis Hõbedamäel välja tuleb, kuid mida, nagu teame, ka kaugemal maa sees küllaga on, olid muistsed rebalased vägeva asja välja mõelnud. Nad olid Põhja-Konna kutsunud ja see oli rebalaste maahõbedale mustast

kivist kaane teinud. Kuidas ja millest, mis me sellest... Selle musta kivi õiget nime ei tohi aga välja öelda, sest siis tuleb ütlejale hirmus häda peale. Too hakkab eest ja takka kollast suitsu välja ajama ja lõpuks läheb ka ise rebukollaseks. Seepärast ei ütle rebalamaa targad selle kivi nime mitte kunagi välja ja seepärast ei saa ka mitte keegi selle õiget nime teada. Isekeskis nimetavad nad oma musta kivi konnatahvliks, sest, nagu öeldud, see on Põhja-Konna tehtud.

Aga targad maauurijad peavad iga kivi nime järgi ütlema. Ja et lihtlabane konnatahvel pole ilus nimi, hakkasid Talina Härjapea targad seda diktüoneemaargilliidiks nimetama. Või kes nii pikka nime valehammaste vahelt välja ei saanud, ütles, et diktüoneemakilt. Aga heal lapsel on mitu

nime, ja see maahõbeda kättevari on ka mitut nime väärt. Sestap siis Taaralinna Toomemäe targad panid kivile nimeks graptoliitargilliit. Oma nime panid nad seepärast, et nad targemad on kui Talina linna omad. Teame ju kõik, et kogu maarahva tarkus on Taaralinnast välja tulnud. Mis sest, et pole sinna tagasi läinud.

Rebalased teadsid ka, et konnatahvliit annab põletada. Ja kui nad seda tegid, said nad ilusat rebukollast värvi. Rebalased oskasid kivi ka niiviisi põletada, et sellest tuli paksu rebukarva tossu, millega nad oma karvu ruugeks suitsutasid, nii et jäidki. Konnatahvli põletamise järgi hakkas maarahvas seda põlevkiviks kutsuma. Pärastpoole, kui kohtlased oma kaugel idamaal ka põlevkivi leidsid, hakkasid need seal seda põletama. Aga oh häda – kohtlaste põlevkivi tegi hoopis musta suitsu. Nendest, kes sellega proovisid oma karvu värvida, said mustlased. Alles pärast seda, kui kohtlased õppisid oma põlevkivist vankrimääret ajama, hakkas ka nende äri minema. Aga see on pikem lugu. Ja kes teab, ehk jõuame kunagi ka selleni.

Rebalaste konnatahvli ruugest suitsust veel nii palju, et kui mardused hakkasid rebalaste maahõbedast kunstsõnnikut tegema, panid nad oma vabriku korstna rebukollast suitsu välja ajama. Ikka selleks, et kohalikule rahvale meelepärane olla. Et nagu lipp lehviks. Aga see oli mürgisuits. Mitte ainult Kostivere lehmade hambad ei kukkunud sellest välja, ka hulga karstikoopaid kukkus seal sisse. Suits lihtsalt põletas koobaste laed läbi. Nii mürgine suits oli.

2.8. Konnatahvli needus

Kui mardused maahõbedat alasti kiskudes konnatahvli üles võtsid, temasse austusega ei suhtunud ja nagu mingi rämpsuhunnikusse panid, läks too vihaseks. Konnatahvel on elus asi, läks kohe tulivihale, lausa hõõguma. Hakkas igasugust needust panema.

Esimene asi oli, et konnakullestele, kes kivimurus ilmavalgust näinud, ei tulnud jalgu alla. Või tuli neid liiga vähe või liiga palju. Selline oli konnatahvli esimene needus.

Teine oli see, et konnatahvel hakkas gaasi, tarkade keeles radioaktiivset aroomi või ühe sõnaga - *radooni* välja ajama. Seda oli ta küll varem ka, ja kogu aeg teinud, aga rebalastele polnud sellest kunagi häda külge tulnud. Nad olid sellega harjunud. Geneetiliselt immuunsed, nagu kõverkeelsed tohtrid ütlevad. Radoon tegi neile isegi head – meesoost rebalastele ei tulnud kunagi impotentsitõbe külge. See tuli ainult neile, kes mujalt tulnud ja kel igipõlist immuunsust radooni vastu polnud. Nii aitas radoon rebalaste sugu puhtana hoida.

Kolmas needus oli aga see, et konnatahvel tegi peast segaseks need maauurimise teadust õppinud kilplased, kes tolle loengu ajal, kui professor konnatahvli tõelise nime tahvli peale kirjutas, olid silmi lahti hoidnud. Neid, kes segaseks läinud, pole küll palju, kuid palju on neist häda. Nad, intelligent-inimesed, nagu nad on, ei aja eest ja takka rebukollast suitsu välja, nagu lihtinimene, kes kogemata konnatahvli pärisnime kuulnud. Ja väga rebukollaseks pole nad ka veel läinud, ainult veidi kolletunud on. Ja ka see, mida nad suust välja ajavad, pole ka suits vaid

udu. Selline udu, et konnatahvel olla seest kulda ja karda täis. Ja kui kivi ettevaatlikult, õrnalt, käte peal ja siidist padja peal maa alt välja tuua, saab temast rohket rikkust. Mõned neist peast segi läinud kilplastest on isegi planeet Uraani usku läinud. Andku Jumal neile tuumajaama...

2.9. Rebalaste Kaval-Antsu lood

Rebalased, nagu varem öeldud, on nii leplik rahvas, et neil oma Vanapaganat ei ole. Nagu tuhalastel. Küll on aga Kaval-Ants. Rebalaste Kaval-Antsul, kui marduste tegemisi nägi, tuli mõte, kuidas neid maa alt, kus nad hõbedat urgitsesid, päevavalgele saada. Hakkas Talina linnas, Härjapea mäel kuulutama, et maahõbeda kookimine kivimurrus ehk karjääris palju tulusam olla kui maa all. Saigi Kaval-Ants oma tahtmise ja lastigi tal karjääri teha – pandi karjääri ülemaks. Aga selle peale läks kivi murdmine hoopis suuremaks. Muudkui kasvas ja kasvas. Selge, et oma karjääri huvides tuleb kivi ikka rohkem ja rohkem murda. Mida rohkem Kaval-Ants püüdis, seda laiemaks kivimurd läks. Ja eriti hulluks läks asi just seepärast, et kivimurrus pidid mardused hõbedat pealt ära võtma selle katte, mille Põhja-Konn oli tolele peale pannud. Konnatahvli, teate küll.

Kaval-Antsul oli teisigi kavalusi, mis aga millegi poolest ikka viltu kiskusid. Kui ta süda väga vaevama hakkas pahanduse pärast, mida ta oma karjääriga rebalastele oli teinud, hakkas ta pahupidi pööratud maale metsa istutama. Ega ta ise, oma kavala jutuga tõi ta puu-rebalased asja juurde. Mis ka õnneks läks. Ilus seenemets sai. Aga seened olid maamürki täis, sest tegelikult polnud nad midagi muud kui seenetama läinud

konnatahvel. Mürgiseente kasvatamine oli Kaval-Antsu salaplaan marduste vastu, kes seene peale maiad. Aga võta näpust, Talina targad saatsid Kaval-Antsu seenele. Kuidas siis?

Asi on selles, et vanast saati on Talina kodanikel kombeks oma solk ja praht, koolnud koerad ja kassid ning kõngenud hobused ja mõlkis autod linna kivimurdudesse loopida. Mis aga seal ro-pusti haisema läksid. Sestap antigi Härjapea mäelt käsk, et praht tuleb linnast penikoorma kaugusele vedada. Eks tuhalaste lugudest ole teada – penikoorem on see maa, mille taha koormatäie koolnud penide hais ei ulatu. Aga Talina rahva ainus tarkus oli, et praht tuleb kivimurdu loopida. Ja siis leitigi penikoorma kaugusel rebalaste maahõbeda kivimurd, mille mardused olid maha jätnud. Mis sest, et Kaval-Ants oli sinna metsapuid istutatud. Sinna siis prahimäge tegema hakatigi.

Kaval-Ants, kellel oma karjääri ilusast metsast ja salaplaanist hirmus kahju oli, hakkas vastu. Rääkis, et kogu see praht, mille talinlased rebalaste murdu tarivad, vajub maa sisse ja mürgitab ära kogu maavee. Aga ei miskit. Kaval-Antsi ise laulda ei osanud ja laulukoori ka kokku ei saanud ning talinlaste plaan saigi teoks. Mille peale Kaval-Ants ütles, et tema ei kavatse toonelasse enne minna, kui oma silmaga on näinud, kuidas Jõelähtme prügila (nagu aru saite, just sellest jutt ongi) manalasse vajub.

2.10. Lastekangrud

Rebalastel oma titekivi ei olnud, nagu rannarahval. Meri liiga madalal. Aga neil olid Lastekangrud. Küla taga karjamaal, kividest laotud. Rebalaste emmed tõid oma tittesid Lastekangrute ta-

gant. Ja enne olid neid seal kudunud, millest koha nimigi – kangrud, kangasteljed. See paik oli rebalastel juba 3000 aastat kasutusel ja nii oli rebalasi palju saanud.

Aga suur häda tuli rebalaste peale sellega, et mardused olid maahõbeda murdmise tuhinas Lastekangrute lähedale jõudnud. Eks marduste soov olnudki, et rebalasi vähem oleks ja marduseid rohkem saaks. Ja lauluga ei saanud rebalased toona ka marduste vastu, sest olid oma hääled ära joonud. Aeg oli selline.

Aga rebalaste emmed kaeblesid nii härdasti oma Lastekangrute pärast ja kutsusid õpetatud mehi kangrute juurde ja taha, et lõpuks Härjapea mäe sala-rebalased kutsusid appi arheoloogid. Need on ka maauurijad, aga isemoodi. Nemad ei uuri mitte kive vaid kivistunud inimesi. Arheoloogid hakkasid Lastekangruid lahti kaevama, DNA-d otsima, et saaks rebalaste genofondile puhtasoolist lisa. Ja tegid ka asjakohaseid eksperimente, et paremini mõista, kuidas titetegemine Lastekangrutel käis. Aga selle peale kulus neil kogu aeg ja raha ära, nii et lahti kaevatud kangrud ja ära ropendatud heinamaa jäid liga-loga lohakile. „Mis te nüüd meist,” ütlesid arheoloogid „vaadake, millise laga mardused on siin maha jätnud.” Ja jäi neil õigust ülegi.

Aga seda head arheoloogid siiski tegid, et nad rebalaste vanad põllud üles leidsid. Ja et sar-

maatlased olid oma põllud viie aastaga käest ära lasknud ja seepärast üsna näljas, siis olid nende targad kohe nõus tulema rebalaste maalt tarkust õppima, seda kuidas kolm tuhat aastat järjest põldu pidada. Ja keelasidki mardustel oma kaevandusega rebalaste põllumaale tulla.

Aga manalasse maa-aluste käikude tegemise soov pole marduseid mitte maha jätnud.

2.11. Rebalaste kanalid

Rebalased vaatavad ikka, mis ümberringi head on ja teevad selle oma maal teoks. Nad isegi ütlevad, et kõige eest, mis meil on head, võlgname tänu naabritele. Ja naabrid on rebalastel head, etemad kui tuhalastel.

Juba siis, kui [Giovanni Virginio Schiaparelli](#) arvas, et Marsil on elu seepärast, et Marsil on kanalid, hakkasid rebalased muretsema, kuidas oma maaelu kanalite kaevamisega edendada. Aga esimene suurem kanalikaevamise töö läks neil luhta. Tahtsid teha kanali Liivakandi järve ja Muuga lahe vahele, et laevad üles järve saaks. Et poleks vaja vankreid mere rannalt märke veda. Aga Liivakandi järve vesi hakkas nii vägevasti alla voolama, et järv sai kuivaks ja kanalist ei saanudki asja. Ja hulga maad viis vesi ka kaasa. Alles siis, kui mardused, kes omale kalapüügi kohta tahtsid, kanalile tammi ette tegid ja Liivakandi heinamaad jälle üle ujutasid, tuli vesi tagasi. Ja nii sündiski Marduste järv.

Ja siis nägid rebalased, et Oktoobri kraav, mille kilplased Laagna mäele olid kaevanud, oli väga hea asi. Kanal tõi elu mäele, mis seni tühi ja paljas olnud.

Ega saanud rebalased enam rahu. Tahtsid omale ka kanalit, mille veerel elu nautida ja kus paatidel võidu sõita. Mitte autodega, nagu Oktoobri kraavis, mis nüüd Laagna kanali nime kannab. Ja tulid rebalased jutuga, et teeks kanali Püha Brigitta jõest püha Jõgi-Lähtme ehk Jägala jõge vahele. Nii saaks vett ka nende vahel kuiv Jõe-lähtme jõgi. Ja vanale linnamäele saaks kraavi ümber. Ja annaks teha ehk suurema sadamagi Jägala suudmesse. Aga mis peaasi - Linnamäe vee-elektrijaam saaks nii palju vett juurde, et kohtlased võivad oma põlevkivi kaevandamise ja põletamise ja tossutamise ära lõpetada. Nii saaks maarahvas lahti koledast kohtlaste põlevkivist ja oleks rebalastele igavesti tänulik.

Aga kuidas kõike seda teha, kui raha pole. Siis tuligi ühel rebalaste targal mehel hea mõte, et milleks kilplased maanteid maa peale ehitavad, tehku tee kraavi põhja. Seda, et kraav vett täis tuleb, seda nad kilplastele ei öelnud. Ja ega kilplased seda taibanudki. Teadsid muud ja ajasid vastu, et kuhu me selle kivi-kraami paneme, mille me kanalist välja kaevame? Selle kohta oli targal rebalasel kohe vastus valmis – tehke teise kohta, kasvõi tuhalaste maale, teine kanal. Kaks korda suurem kanal kui meie oma. Ja kui see on kaks korda suurem, mahub sinna kahe kanali kivi-kraam ära. Aga kilplastel oli selles asjas ju-

ba vanast ajast oma tarkus olemas. See oli neil meeles ja ei nad uskunud targa rebalase libedat juttu. Nii jäigi rebalaste kanal tegemata ja elu endistviisi nagu Marsil.

2.12. Rebalased ja kratid

Rebalastel oli ennemuiste palju kratte, keda ka pisuhändadeks või puukideks kutsuti. Need kandsid peremehele vara kokku. Rebalaste targad oskasid panna kratte iga töö peale. Puugid tõid vara mõisast, kolhoosist, sovhoosist, laost, baasist, igalt poolt, kus võtta andis. Kõige rohkem oli krattimist vene ajal, kui rebalamaa iga-suguseid datšasid, suvilaid, aiamaju, suvekodusid, saunu, spordibaase ja muid katusealuseid täis tehti. Siis oli krattidel kõvasti tööd, et tarida peremehele kive, mulda, laudu, telliseid, liiva, hekipõõsaid, viljapuid (kohe ei jõua kokku lugedagi, mida kõike). Mõnel suvisel õhtul, kui ehitamine oli suures hoos, oli taevaalune paksult pisuhändasid täis. Nii, et vihmavesigi läbi ei tulnud. Sadas ainult siis, kui kratid õhus kokku pörkasid. Aga siis sadas muid asju, ning neist sai mets täis ikka neidsamu kive, mulda, laudu, telliseid, liiva, hekipõõsaid, viljapuid (mida ka ei jõua kokku lugeda).

Aga uuemal ajal, kui rebalaste ennemuistne ausus jälle tagasi tuli ja krattimist hakati pahaks panema, sai pisuhändade kuldne põli otsa. Neil lõigati sabad maha ja nad ise pandi kuuri katuse alla kuivama. Igaks juhuks, nagu iga-suguseid händasid üle elanud maarahva komme ette näeb. Ja siis juhtus, et rebalaste maale, [Ruu-külla](#) tahtsid kilplased omale kivimurdu teha. Lubasid hästi maksta. Aga ühe ruulase hinge tegi täis see asi, et kivimurd pidi tulema naabri maale. Mitte

tema maale. Ja et kilplased lubasid maksta naabrile, mitte temale. Selline asi teeb ikka hirmsasti hinge täis. Kurtis ruulane oma häda õue peal nii suure häälega, et kuuris kuivav kratt võttis hinge sisse. Krabistas, tuli lagedale ja lubas abi. Ja andiski rebalane kratile tööotsa – toogu naabri maa täis selliseid taimi, mida Tallina ja Taaralinna untsakad armastavad vaatamas käia. Ja mis nad seepärast on oma erilise kaitse alla on võtnud. Sest, et kui maa peal on kaitsta midagi sellist, mis pole ei inimene ega isegi rebalane, siis tuleb teda kõvasti kaitsta. Ja eriti on keelatud kivi murdmine selle koha peal ja all. Kratt nii tegigi, tõi ja istutas maa igasuguseid haruldasi lilli täis. Kõik mis kaitse all. Aga oh häda – polnud pisuhänd just hea taimetundja, pani nad valesse kohta kasvama. Ja kivikilplased, kes jonni ei jätnud, tõid taimetargad asja uurima. Ja nood tõidki uuemat moodi krattimise päevavalgele. Ja rääkisid sellest igal pool ja suure häälega, et pole aus värk. Aga rebalased ütlesid, et on küll aus, sest aus on see inimene, kes usub, mida valetab. Ja rebalased on ausad.

Aga viimasel ajal on krattimist jälle näha. Eriti selles metsas, mis Hõbedamäe vana kivimurru peal kasvab. Sinna olid metsamehed igasugu ilusaid puid kasvama pannud. Need puud on kohe nii ilusad, et mitte ainult mardused, ka kõige ausamad inimesed krativad neid, et augud taga.

2.13. Rebalaste Maakivi

Rebalastel on oma Maakivi. Peaegu, et nende rahvuskivi. Kui tuhalaste rahvuskivi ehk Nabamaa paekivi on tuhakarva hall, siis rebalaste raudkivi on rebukarva. Ja rebalaste Maakivi on palju suurem, kui tuhalaste ülikiidetud Eestimaa Kivide Kuningas. Rebalastel kivi iga on kant tuhat korda pikem kui tuhalaste kivil. Ja rebalaste kivi on palju tugevam kui tuhalaste oma. Kui koksad, lööb välja tuld, mitte tuhka, nagu tuhalaste kivi.

Rebalased on oma Maakivi hästi ära peitnud. Nende kivi ülemine ots on veerand versta maa sees ja alumine ots allpool manala põhja. Nii suur on rebalaste rahvuskivi. Ja sama suur on ka nende uhkus oma kivi üle.

Kui mardused rebalaste maahõbedat koukisisid, nii maa all kui peal, ei osanud nad aimatagi, et Maakivi otse nende all losutab. Aga siis tuli maauurija Kraatri-Kalle, kes igalt poolt taevakivi auke ehk meteoriidikraatreid otsis, nägi kivi-murdu, mille maardused olid urgitsenud. Ja et ta maahõbedast midagi ei teadnud, see Kraatri-Kalle, siis arvas ta, et see on taevakivi auk. Ja kui on auk, siis peab seal ka taevakivi olema,

nagu ta neid mitmel pool mujal oli leidnud. Puuris ja uuris, aga tuli välja, et ei olnudki Taevakiivi. Hoopis Maakivi oli. Ja siis, kui Kraatri-Kalle, edev nagu ta oli, seda mitmel pool oli kuulutanud, said ka mardused ja kilplased rebalaste rahvuskivist teada. Ja mis pahandus sellest tuli, sellest siis kõige lõpuks.

2.14. Loo laulupäev

Rebalased ise laulupäevi ei pea. Laulupäevi korraldavad neile kilplased, kel ikka mõni projekt või äriplaan pähe tuleb. Siis kutsuvad nad rebalased kokku ja hakkavad neile kiidulaulu laulma. Aga rebalased muudkui leelotavad vastu: „Leelo-leelo!”

Suur oli laulupäev, kui kilplased tahtsid Loopealsel lubjakivi kaevandama hakata. Ehk paasi murdma, nagu seda seal kolm tuhat aastat tehtud. Aga kaevandamisel on keskkonnamõju, mitte nii nagu pae murdmisel, millel ei ole. Ja keskkonna mõjul tuli kokku suur rebalaste laulupäev. Ja tuli sinna mitte ainult rebalasi. Tuli ka tuhalasi. Sest nood kuulavad kogu aeg, mida rebalased oma paega teevad. Rebalaste altkuulamiseks on tuhalastel kohe üks Virulase koopa uruauk Kostivere põllul. Ja et nad olid kuulnud, et rebalased peavad plaani, et hakkavad kilplastele Nabala paekivi kiitma, mis teatavasti tuhalaste oma on, siis tuldi hulgakesi rebalaste laulupäevale, et oma laulu laulda. Ja ka mardusi tuli, sest nood tahtsid teada, kas tuleb nii sügav auk, et manalasse saaks, et sealt omi välja tuua. Ja et neid rohkem tuleks, oli keegi öelnud, et õlut saab.

Kilplased kiitsid oma äriplaani ja näitasid ilupilte. Laulsid sama kiidulaulu mida tuhalastelegi –

et teevad järve. Ja sedagi, et ehitusprahi eest, mis järve kaevamisel maa seest tuleb, selle eest ei pea rebalased sentigi jäätmemaksu maksma. Me teeme selle peeneks ja puistame tee peale, rääkivad kilplased. Või põletame ära. Lubjaks, seda nad ei öelnud.

Rebalased aga leelotasid: „Siin on palju kaevatud ja sellega meid vaevatud. Ei mingeid uusi auke. Ei mingeid suuri pauke! Leelo-leelo!”

Kilplased kiitlesid: „Ei saa me ilma auguta, kuid teeme seda pauguta. Me taltsad mehed oleme, me kivi ainult äestame. Auku teeme puhta järve, kus te saate pesta närve.”

Rebalased leelotasid: „Ei ole meile järve vaja, sest siin igal ühel maja. Majas läheme me vanni, teie lakkuge nüüd panni! Leelo-leelo!”

Kilplased kiitlesid: „Ärge arvake meist paha, et teile jääb vaid laga maha. Kõik, mis meie laastame, me korrastame, taastame. Kõik, mis on teil pilla-palla, matame me mulla alla. Ja siis kasvab teie maale *Taraxacum officinale*.” Ja retsitatiivina: „Ja ümbruskonna teeme korda. Kõik teie veneaegsed kindlused lammutame ära ja teie muinaspõllud külvame täis kodumaist rapsi, mis teadagi on *Bunias orientalis*. Ja need rämpsu-hunnikud, mis kratid teie aiatagustesse on pilanud, koristame ka ära.”

Rebalased laulsid vastu: „Meile näib, et teie vist, ei tunne majapidamist. Kui on rebalasel maja, on tal kõiki asju vaja. Tuleb sõda – kindlusi, tuleb häda - põldusi. Leelo-Leelo!” Ja retsitatiivina: „Ka krattide kraam kulub majapidamises ära. Tuleb puudugi. Kui tuleb puudu, toovad mardused juurde.”

Marduste koor: „Jo me toome, toome-toome, toome-joome, *v ljubom dome.*”

Nii nad kiitlesid ja leelotasid vastastikku terve päeva ja omakeskis veel kaks takkaotsa. Aga kilplased läksid koju, ilma, et oleksid aru saanud, millest nad pole aru saanud.

2.15. Maakivi laulupäev

Eks neid laulupäevi ole mitmeid olnud ja tuleb veelgi. Aga hästi suur leelotamine oli, kui kilplased tahtsid hakata Maakivi uuristama. Ja panid kõik Rattad käima, et asja saaks. Tõid laulupäevale isegi Suure Ratta.

Kilplased olid saanud nõu kuulujutust, et Maa pidi suurest kõndimisest vähemaks kuluma. Hakkasidki mõtlema, kuidas vastu saaks. Ikka nii, et omale ka raha tuleks. Arvasid siis, et Maa-le võiks peale kleepida sellist kraami, mis ei kulu. Kui maapind ei kulu, ei kulu ka Maa. Aga mõned roheline moega Talina targad olid vastu, et kui maa ei kulu, kuluvad saapatallad ja autokummid. See on veel suurem kulu. Küsisid siis kilplased väljamaa tarkade nõu. Need andsid julgust, et ärge kartke miskit. Meil kogu maailma kingsepad ja autokummide tegijad tutvavad. Uusi saapaid ja autokumme saate odava hinnaga. Peaasi, et te vanu saapaid ja autokumme tagasi ei saada. Et matate nad kuhugi sügavale maa alla. Ja kui meie vanu saapad ja autokumme ja muud kummikaupa võtate maa alla matta, saate uusi poole hinnaga.

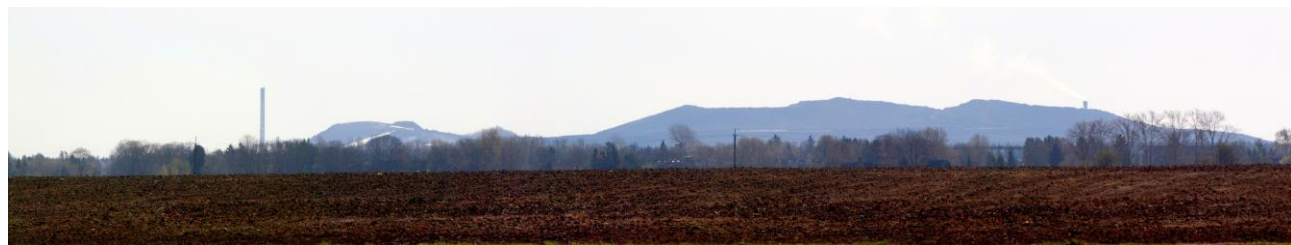
Kilplaste meelest oli see väga hea mõte ehk ärip-laan, nagu praegu öeldakse. Vaatasid ringi ja said teada, et eriti hästi pidi saapatallu kulutama puru, mis on tehtud Maakivist. Ehk graniidist, ütlesid neile õpetatud maauurijad eesotsas

Kraatri-Kallega. Too seepärast, et tahtis kangesti näha, mis jurakas see seal maa sees on. Selle peale tegidki kilplased plaani, kuidas rebalaste Maakivi sisse auk teha. Graniidikaevandus, nagu nad ütlesid. Ja et mardused, kes iga asjaga, mis manalale lähemale viib, väga päri on, pandi augule ka õige nimi – Marduste graniidikaevandus.

Ja kutsutigi kokku laulupäev. Kilplased panid Suure Ratta keerutama ja laulsid kooris kiidulaule. Rebalased aga muudkui leelotasid vastu. Ühtekokku tuli nii pikk päev, et kõiki laulusalme ei jõuagi ette lugeda. Kui aga osagi ära rääkida, siis kõlasid need nii:

Et kui Maakivile augud sisse teha, siis jookseb sinna kokku kogu Maa vesi ja siis kuivaks ära mitte ainult rebalaste ja tuhalaste ning kabalaste ja kohtlaste vaid isegi setode ja mulkide kaevid. Leelo-leelo!

Et kui Maakivise tehtud suured koopad peaksid sisse kukkuma, nagu see Kostivere maal juba juhtunud, siis vajub sinna sisse ka suur-suur prügimägi. Ega saagi põhjamaa kõrgeimaks tehismäeks, milleks seda ehitama hakatigi. Teadagi, et tuleks kõrgem kui kohtlaste ja kiviõelaste munakoksimise mäed.

Et mis need on? Vanemad inimesed veel mäletavad rahvamängu ehk -sporti – pandi keedetud munad mäelt veerema ja kelle muna teise oma koksas, see koksatu endale sai. Kohtlased ja kiviõelased oma koksimägedel keedumune ei veereta. Seal veeretavad nad

kahe-, kolme- ja neljarattalisi võrre. Mõni neist veereb alla isegi ühe rattaga. See on noore rahva sport. Nemad kokasavad seal mäel oma mune ja munakoori, mis neil kiivri moodi peas. Ja see asi toob palju noort rahvast juurde. Ja raha. Seepärast unistasidki rebalased, kes nägid, et naabritel on selline hea asi, et ka nemad saavad kunagi omale sellise munamäe. Vaat, et veel kõrgema kui Suur-Munamäe. Leelo-leelo!

Et Maakivi, kui teda torkida, hakkab hullusti radooni välja ajama. Seda kartsid kõige rohkem rebalaste naised. Mehed mitte, teadagi miks. Aga naised kartsid, sest nii ei tuleks rebalastele enam värsket verd juurde. Üks noorik läks kohe väga ägedaks ja rääkis väga valjusti, et ta ise on rebalane ja ta mees on rebalane ja ta maja ja magamistuba on paksult radooni täis. Ja nüüd hakkate veel juurde laskma. Mis elu see on! Tahaks ikka teistsugust elu kah! „Leelo-leelo!”

Et kui Maakivi peeneks jahvatada ja maa katteks kleepida, siis ikka hakkab kivipuru tol mama. Ja kivitolm on kopsudele väga kahjulik. Seepärast ei tule mitte oma Maakivi puru kleepida vaid tuleb tuua hämelaste puru, mida neil maast võtta. Leelo-leelo!

Et see Maakivi tolmu ja puru eriti paha on, seda oli üks rebalane internetist lugenud. Et neil, kes maakivikaevanduses töötavad, tuleb külge selline raske tõbi nagu silikoos. Silikoos on hirmus rinnahaigus, veel hullem rinnahäda kui silikoon. Kui silikoon paneb juurde, siis silikoos võtab ära. Ja kõigepealt võtab silikoos ära sellelt, kellel silikoon ees või taga. Seepärast ongi, et kohe, kui silikoos maa alt välja tuleb, nii silikoon ära kuivab. Leelo-leelo!

Isegi Kaval-Ants köhis hääle puhtaks ja laulis oma-soolot. Ega tal kerge olnud. Ta kohe kangesti tahtis, et

Maakivi õõnsaks tehtaks ja prügimägi sinna sisse va-juks. Oli ta ju maha teinud, et tema ei kavatse toone-lassse enne minna, kui on oma silmaga näinud, kuidas prügimägi vajub manalasse. Sinna kus ta õige koht on. Aga kuidas sa kiidad kilplaste plaani, kui tahad rebalastega koos elada. Ei saa ju öelda: "Mul on savi," ainult seepärast, et savi peal elad. Ja siis rääkiski, et see kilplaste jutt, et nad odavalt läbi ajavad, pole mi-dagi väärt. Väärt on ikka see asi, mis palju maksab. Ja mida rohkem maksab, seda rohkem saab vahelt raha. Isegi rebalased saavad.

Nii nad leelotasid koos terve päeva ja omakeskis veel kaks takkaotsa. Ja kilplased läksid koju, ilma, et oleksid aru saanud, millest nad pole se-ni aru saanud.

Aga see, mida rebalased leelotasid, ei olnud üld-segi nii. Kuidas asjad tegelikult on ja olema saa-vad, selle seletamiseks olid kilplased laulupäeva-le palju tarku kaasa toonud. Nood siis rääkisid, kuidas asjad tegelikult on. Kui need targad olek-sid seitse korda rääkinud, küllap nad siis ka ise oleksid aru saanud, kuidas asjad tegelikult on ja olema saavad. Ja kui nad siis seda selget asja rebalastele seitse korda oleksid rääkinud, küllap siis oleksid ka rebalased hakanud asjadest aru saama. Nii keerulised on maa varade asjad. Ja et need asjad nii keerulised on, siis mitte keegi ei taha neist aru saada, veel vähem ära õppida.

Seda viimast ei vaakunud enam Vana Vares. Se-da ütlesin juba mina. Vana Vares on nüüdseks ära lennanud. Kas kaug- või lähivälismaale, ta ei vaaksatanud. Kas ta ka kohtlaste ja kiviõelaste maalt läbi lendab, seda kuuleb ehk aasta pärast. Muidugi, kui teda vahepeal supiks ei keedeta. Liiga tark lind...

3. KOHTLASED JA KIVIÕELASED

Vana vares on tagasi. Küsis luba kompostihunnikut valvata. Lubasin – igal tööpäeval ajavahe-
mikus 8.55 kuni 9.40, siis kui südame asjas te-
leka ees istun.

Ah et mis varesel uudist? Oli käinud ida pool
vaatamas, kuidas ta laiali lennanud pojad seal
elavad. Ja tahtnud ka pärida, kas nood ikka tea-
vad, et talvel jäävad kroonist ilma. Sest Härjapea
targad arvand, et kes Talinast eemal, see euroas-
ja ei tea.

Tagasilennul oli tal häda tulnud. Oli küll oma
vastuvõtja, mis ta lendu juhib, digilevile ümber
seadistanud, aga ülilevi oli vahele tulnud. See
ülilevi on lindude jaoks üliväga paha asi. Nii
mõnigi vares on kursilt kaldunud, Rootsimaal
võrku maandunud, kus ta siis ära kaksatud, ära
soolatud ja tunnis teiste kõrvale laotud. Sest
soolavares, teadagi, on svealaste rahvusroog na-
gu kuralastelgi. Parengi, kui hapuheeringas.

Aga kuidas siis idalased eurosse suhtuvad, päri-
sin. Ei hästi, kurtis vares. Selles olla härjapäistel
õigus. Kui seni pidid idalased oma pärisraha, see
tähendab dollareid, poerahaks vahetama kõiku-
va kursi järgi, siis ei saa nad kõikumisest lahti
ka tulevikus. Sest mis raha see eurogi on, ei sel-
gi pole rubla suhtes kindlat kurssi. Oleks ikka,
et euro oleks rublaga seotud. Küll see aeg ka tu-
leb, lohutasin varest.

Aga kuidas tema, vares, neid rahaasju nii teab,
pärisin. Milleks temale raha, mida tal pole ja mi-
da tal vaja ei lähe. Tõmbas vimma kui vastas, et
ega teie, inimesedki, targemad pole. Ka teil on
neid, kes jahuvad asjadest mida pole ja mida va-
ja ei lähe. No nendest tuhalaste salajõgedest,

mida pole, ja kaevandusveest, mida kellelgi vaja ei lähe.

Aga jah, kohtlased. Ei nad sellised pole, nagu Yorkshire David, see selle suve südameasjamees. Meie kohtlased on lihtsalt kaua ühe koha peal elanud. On kohatruud, sellest nimi. Kohtlased elavad kohapeal, ajavad omi asju tasapisi, kasvatavad kartuleid ja korjavad jõhvikaid. Sestap nende pealinna nimigi – Jõhvi.

Aga kiviõelased on hoopis teistmoodi rahvas. Õelaks aetud. Ammusel ajal, kui saksa *našid* ehk teutoonlased hakkasid teist suurt sõda plaanima, hakkasid nad õlikivi otsima. Sellist kivi, millest sõjamasina määrimise õli saaks. Rebalaste konnatahvel polnud neile hea – radoon sees. Radooni saksad ei tahtnud, pidi nende rahva elujõu ära võtma.

Aga mis sest kõigest siin jutustada, lugege parem vana varese vanu lugusid.

Ajasid siis saksad gloobusel näpuga järge ja nägid viru rannas kohta nimega Saka. See oli neile kui ilmutis – nii oma nimi. Ja siis veel see, et sel ajal, kui saksad õlikivi jahtisid, oli Sakalt lõuna poole küla, nimega Sala. Seda, et [svalaste Salas](#) oli vanadel virulastel salajane hõbedakaevandus, seda saksad teadsid. Küllap, arvasid saksad nüüd, on virulastel ka seal Saka kandis on salakaevandus. Ja nii nad sinna omale põlevkivikaevanduse tegidki.

Aga kohalik rahvas, see sai sakste peale tige-daks, läks õelaks. Sestap saigi Sala küla uueks nimeks Kiviõela. Aga seda peaks küll teadma, et ega need toonased kiviõelased kohtlased polnud. Hoopis teine rahvas, suuremalt jaolt vene valgekraelased, kelle kindral Judenitš oli sinna pä-

rast esimest suurt sõda surema jätnud. Ja need vene valgekraelased, kes ellu jäid, on eriti õelad. Kohtlased pole õelad. Pigem vigurlikud. Igavesed maidad, öeldakse nende kohta. Ja koht, kus maitasid hästi palju on, on Maidla,

3.1. Kange kiviõelane

Üks kiviõelane on eriti väge täis. Ta oli üksvahe äri ajanud ja tal oli äris paarimees olnud. Aga paarimees oli talle püksi sittunud. Mitte endale, ikka temale. Nagu äris ikka. Ja siis oli paarimees Helveetsiasse lennanud. Ja sealt Taimaale ja tagasi. Ja nii edasi. Ja tagasi. Aga Taimaa õhulaevad, teadagi, lendavad otse üle kiviõelaste maa. Hakanud siis too kiviõelane maid kokku ostma, et vaatame, kaua sa sittur lendad mu maa kohal. Meil on ju [asjaõigusseadus](#), mis ütleb, et „Kinnisomand ulatub maapinnale ning õhuruumile ülalpool ja maapõuele allpool seda pinda sellise kõrguse või sügavuseni, milleni ulatub omaniku huvi kinnisasja kasutamisel.“ Ja kuna tol kiviõelasel oli huvi kasutada oma kinnisasja lendu pannud ärikaaslase nõökimiseks, siis ütles ta, et ärgu lennaku ükski õhulaev, milles tema endine paarimees puhaste pükstega sees, üle tema maa. Et ei anna lennuluba ja kõik. Ja mis ametnikel teha – seadus on seadus – ei andnudki helveetsia õhulaevadele lennuluba üle kiviõelase maalappide.

3.2. Viru ärikad

Vares küsis mult, kas ma, kui vanem mees tean, kes olid need viru ärikad, keda kohtlased nüüd kangesti kardavad. Tean ikka. See oli ammu, kui turism oli 'in'. Siis tehtigi *in*-turistidele Talinasse Viru hotell, kus tuhalaste libarebased (loe uuesti [1.4](#)) neid teenindasid. Ja Viru ukse ees hakkasidki hakkajamad rebalased põdramaalastelt teksaspükse jalast võtma. Et libarebastel hõlpsam oleks. Isegi eriline viin on sellest ajast – Viru Valge. Jootsid rebalased seda põdramaalastele ja tegid nad teksatuteks. Ja teksad sokutati säärahaaval edasi – ühest paarist tehti kaks pakki – ühte üks ja teise teine säära. Enne ikka harutati sääred lahti. Ja kes tekasapaki ostis, ei sel suurest õnnest aega polnud sisse vaadata ja aru saada, et pakis oli ühe-jala-püks. Teine jalg pidi jääma teist juhust ootama. Selline sokutamine käis Viru ukseesisel. Sellest ka põdramaalaste pandud hotelli nimi nüüd: Soku-Viru. Nüüd on viru ärikad mööda ilma laiali. Ühed tegid karjääri ja said auga vanaks. Teised maeti karjääri ja jäid augus nooreks. Aga vanadel on poegi ja tütreid, kes Viru äri au sees hoiavad. Ainult, ei nad enam teksaäri tee. Nüüd juba raha-äri. Põdramaalastelt suurem summa ja siis jupphaaval teistele.

Miks kohtlased neid nüüd kardavad? Eks nad ole kuulnud, kuidas lääne-viru ärikatele anti hoiule suur hunnik leivavilja. Aga lääne-virukad tegid vana viru kombe kohaselt vilja kaheks – üht poolt näitasid maarahvale, et näete, hoiame teie leiva jaoks, aga teise poolega tegid keemiat –

ajasid viru valgeks viinaks. Sest ajast saati kardavadki kohtlased viru keemiat.

3.3. Oo jama!

Hakkasid kohtlased uut kaevandust tahtma. Vana oli nii suureks ja laiaks läinud, et ei jõudnud enam töökohale ega tagasi. Sellist pisikest kaevandust tahtsid. Aga selle kaevandusega oli igavene jama. Nii suur jama, et pani kohtlased soiguma: „Oo jama!“. Ja pandigi kaevanduse nimeks – Ojamaa kaevandus. Aga jama oli palju.

Kõigepealt ei tahtnud Härjapea targad üldse kaevandust lubada. Et teete suure augu ja pöörate hulga metsiste mängumaad pahupidi. Selle peale siis kohtlased kostsid, et ei, see saab olema maa-alune kaevandus. Maa pealt pole näha. Kuna Härjapea targad maa-alustest asjadest suurt midagi ei teadnud, siis jäid nõusse.

Seejärel hakkasid kohtlased maa alla minemise auku tegema. Ja kohemaid saatsid kiviõelased kaebekirja Härjapea mäele, et näe-mis-teevad! Kutsuti kohtlased aru andma, et miks te maad songite, kui maa-alune asi pidi olema. Kohtlased polnud kohtlased ja seletasid – vaadake õllekelder on ka maa all ja sinna peab sisse saama. Et lähme ja vaatame, mida koledat selles maa alla minemises ikka on. Siin Härjapea juures on kohe mitu maa-alust õllepoodi – näitame ära, kui kenasti see maa-alla minemine käib. See asi sai siis aetud.

Aga siis hakkasid kohtlased õlikivi äravedamise toru tegema. Et mis me ikka maad mööda lohistame – paneme toruga õkva üle maa ja vee.

Aga kus-sa sellega! Sellist asja, et õlikivi enne põletamist torusse pannakse, polnud kiviõelased enne näinud. Ja jälle kaebama.

Ei teagi, mis sest asjast saab. Sest kiviõelastel juba järgmine kaebekiri soolas. Mille kohta, ei tea nad veel isegi. Polnudki siis kohtlastel muud teha, kui oiata: „Oo jama!“ Aga siis tuli neil hea mõte - kutsume rahva Ojamaa eest võitlema. Ja avasid internetihääletuse – et kes tahab, et Ojamaa kaevandusest asja saaks, minge internetilehele "Ojamaa eest" ja andke oma hääl, et kaevandus tuleks.

3.4. Kohtlaste pruun kuld

Kui kohtlased oma kultuuriga Kundasse jõudsid ja mäe peal lammast küpsetasid, oli pruun kuld juba olemas. Maaema poolt neile pakitud. Aga kohtlastel ei läinud seda vaja. Ainult karjapoisid tegid sellest lõket, sest kes lastel lubas kallist küttepuid raisata. Pruun kuld aga põles küll ja karjapoisid panidki sellele nimeks põlev kivi.

Pärast on igasuguseid antsakaid tulnud ja läinud, kellel kõigil kohtlaste pruuni kulda vaja olnud. Kes ajas põlevast kivist sõjavankri mäaret,

kes tegi sellest paha haisu, mida nad siis majapidamisgaasiks kutsusid. Mõni kohe ei saa maja pidada nii, et seal paha haisu ei oleks.

Aga siis tulid kullaketrajad ja hakkasid pruunist kullast tegema energiat, mis kõik rahvad energiasõltlaseks tegi. Ja tegid ilmatu suure energiavälja, mis palju suurem ja võimsam, kui Tuhala ja teised energiasambad kokku.

Kullaketrajateks on Talina härjapealased pannud neitsilikud noormehed, kellel on antud kõva käsk ikka uusi ja uusi rahvaid energiasõltlasteks teha. Isegi vägeva kõie on nad Soome lahe põhja pannud, mille teine ots on põdramaal silmustena laiali laotatud. Ja selle kõie virupoolse otsaga muudkui tõmbavad sõltuseid põtradele sarvedesse.

3.5. Autori selgitus

Kõik siin kirjeldatud isikud ja sündmused on välja mõeldud. Sarnasuse või kokkulangemise puhul kinnitan, et tegu on hoopis ühe teise inimesega, kelle nime ma ei saa avaldada või sündmusega, mis juhtus teises kohas ja teisel ajal. Kus ja millal, seda teab vares.